

Висновки. Професійний розвиток соціального педагога – це безперервний і багатовимірний процес, який включає формування знань, навичок, цінностей та установок, потрібних для ефективної соціально-педагогічної діяльності. Він включає етапи орієнтації, підготовки, адаптації, самовдосконалення та самореалізації, а його ефективність визначається взаємодією внутрішніх і зовнішніх факторів. Подальші дослідження слід спрямувати на пошук інноваційних методів формування професійної компетентності соціальних педагогів в цифровому середовищі та розробку моделей неперервного професійного супроводу.

Список використаних джерел:

1. Безпалько О. В. *Соціальна педагогіка: теорія і технології*. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 432 с.
2. Зверєва І. Д. *Соціальна педагогіка*. Київ: Академвидав, 2019. 368 с.
3. Карамушка Л. М. *Психологія професійного розвитку особистості*. Київ: Ніка-Центр, 2018. 312 с.
4. Харченко С. Я. Професійна компетентність соціального педагога: сутність і структура. // *Наукові записки НПУ ім. М. Драгоманова*. 2021. №150. – С. 45–52.
5. Миськевич Л. В. *Формування професійної рефлексії майбутніх соціальних педагогів*. Тернопіль: ТНПУ, 2022. 210 с.

Віталій Кульчицький,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін,
Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України

Ольга Попович,
здобувач другого рівня вищої освіти,
спеціальність 223 Медсестринство,
Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України

**ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕМПАТІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
МЕДИЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ**

Сучасні трансформаційні процеси у сфері медичної та соціальної допомоги, зумовлені глибокими суспільними змінами, модернізацією системи охорони здоров'я, посиленням міждисциплінарних зв'язків і підвищенням вимог до якості професійної діяльності, актуалізують необхідність переосмислення змісту, форм і методів підготовки фахівців цих галузей. Динаміка соціальних процесів, розвиток біоетики, розширення сфери комунікативних практик у професійній діяльності та впровадження інноваційних технологій лікування і реабілітації потребують нового бачення ролі особистісного чинника у системі професійної компетентності.

Від майбутніх медичних і соціальних працівників сьогодні вимагається не лише високий рівень професійних знань, практичних умінь і технологічної компетентності, але й сформована морально-емпатійна компетентність – інтегрована особистісна якість, що поєднує здатність до співпереживання, моральної відповідальності, етичного мислення, гуманістичної спрямованості та емоційної стійкості. Вона виступає своєрідним психологічним і моральним підґрунтям для здійснення якісної професійної діяльності, що орієнтована на цінність людського життя, гідність особистості та повагу до її автономії.

Морально-емпатійна компетентність визначає якість професійних відносин між фахівцем і пацієнтом, сприяє формуванню довіри, забезпечує ефективність соціально-психологічної підтримки, а також створює позитивний морально-психологічний клімат у середовищі надання допомоги [3, с. 112-120]. Вона є необхідною умовою реалізації принципів гуманізму, милосердя та толерантності, без яких неможливо досягти високого рівня професіоналізму в медичній та соціальній сферах.

У контексті гуманізації освіти та зростання ролі людиноцентричного підходу особливої ваги набуває проблема цілеспрямованого формування морально-емпатійної компетентності під час професійної підготовки у закладах вищої освіти. Це вимагає оновлення освітніх програм, запровадження інтегративних курсів етичного спрямування, використання активних методів навчання (тренінгів, рольових ігор, емпатійних практик), а також створення освітнього середовища, що сприяє розвитку емпатії, морального саморефлексування і внутрішньої відповідальності майбутніх фахівців. Водночас наявні педагогічні практики не завжди забезпечують належний рівень розвитку емпатії, етичної культури, моральної рефлексії та здатності до емоційного саморегулювання у студентів медичних і соціальних спеціальностей. Це може призводити до зниження якості професійної комунікації, неадекватного реагування на стресові ситуації, байдужості чи емоційного вигорання.

Відтак, постає об'єктивна потреба у науковому обґрунтуванні педагогічних умов, методів і технологій, спрямованих на розвиток морально-емпатійної компетентності майбутніх фахівців медичної та соціальної сфери. Такий підхід сприятиме формуванню у здобувачів вищої освіти здатності діяти в межах етичних норм, проявляти співчуття й толерантність, підтримувати високий рівень професійної взаємодії, що є важливою складовою їхнього професіоналізму та соціальної відповідальності.

Морально-емпатійна компетентність, як складова професійної культури фахівця, відображає його внутрішню готовність до розуміння емоційного стану іншої людини, дотримання етичних принципів і прояву милосердя. Її структура включає *когнітивний компонент* (знання моральних норм, етичних принципів професії, розуміння психологічних механізмів емпатії), *емоційно-ціннісний* (повага до людської гідності, гуманістичні установки, доброзичливість, толерантність) та *поведінковий* (уміння етично взаємодіяти, виявляти співчуття, підтримку, довіру) [2, с. 59-66].

Саме гармонійний розвиток цих компонентів забезпечує ефективність професійної діяльності у медичній та соціальній сферах, спрямованій на служіння людині. Формування морально-емпатійної компетентності майбутніх медичних і соціальних працівників є складним і багатограним процесом, який передбачає цілеспрямований педагогічний вплив, інтеграцію теоретичних знань, практичних умінь і особистісного досвіду студентів. Цей процес реалізується через органічне поєднання освітніх, виховних і практично орієнтованих компонентів, спрямованих на розвиток здатності до морального судження, співпереживання, гуманістичного ставлення до людини.

Особливе місце в системі підготовки займають освітні компоненти етичного та психологічного спрямування, що забезпечують засвоєння базових понять професійної етики, моральних норм, принципів гуманізму, доброчесності, справедливості. Водночас велике значення мають тренінги з розвитку емоційного інтелекту, рольові ігри, волонтерська діяльність, практикуми з міжособистісного спілкування, які сприяють зануренню студентів у реальні чи змодельовані ситуації морального вибору та емпатійної взаємодії. Завдяки таким формам роботи формується здатність розуміти емоційний стан інших, адекватно реагувати на потреби пацієнтів і клієнтів, зберігати внутрішню рівновагу у стресових умовах професійної діяльності.

Важливою умовою розвитку морально-емпатійної компетентності є створення в освітньому середовищі атмосфери довіри, взаємоповаги, підтримки й етичної відповідальності. Педагог виступає не лише джерелом професійних знань, а й моральним орієнтиром, прикладом емпатійної, толерантної, відповідальної поведінки. Саме особистісна позиція викладача, його ставлення до студентів, стиль спілкування та педагогічна етика мають вирішальне значення для формування гуманістичних цінностей і моральних переконань майбутніх фахівців.

Ефективними засобами формування морально-емпатійної компетентності є методи рефлексивного аналізу професійних ситуацій, групові дискусії, дебати, моделювання конфліктних кейсів, які потребують від студентів прояву моральних і емпатійних якостей. Використання портфоліо, самооцінювання, ведення щоденників рефлексії дозволяє відстежувати особистісний прогрес і поглиблює усвідомлення власних цінностей та професійної ролі. Досвід підготовки майбутніх фахівців медичного та соціального профілю засвідчує, що інтеграція етичних знань із практичним досвідом сприяє підвищенню рівня їхньої професійної зрілості. Розвиток емпатії як здатності емоційно співпереживати і морально реагувати на страждання іншої людини формує гуманістичний світогляд, підвищує рівень психологічної стійкості, запобігає професійному вигоранню [1, с. 78-85].

Таким чином, формування морально-емпатійної компетентності виступає не лише важливим педагогічним завданням, а й актуальною соціальною потребою сучасного суспільства, зорієнтованого на утвердження цінності людського життя, духовності та

моральної зрілості особистості. Реалізація цього завдання сприяє підготовці фахівців нового типу – високопрофесійних, духовно розвинених і здатних до морально відповідальної діяльності в інтересах людини та суспільства.

Отож, теоретичний аналіз засвідчив, що в умовах сучасних трансформаційних процесів у сфері медичної та соціальної допомоги особливого значення набуває формування морально-емпатійної компетентності майбутніх фахівців. Вона є інтегрованою особистісною якістю, що поєднує професійні знання, моральні переконання, емпатійні вміння, етичне мислення та здатність до гуманістично спрямованої взаємодії з пацієнтами і колегами. Саме морально-емпатійна компетентність визначає якість професійних відносин, сприяє створенню атмосфери довіри, знижує ризики емоційного вигорання й підвищує ефективність соціально-психологічної підтримки.

Перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі пов'язані з розробленням діагностичних інструментів для оцінювання рівня сформованості морально-емпатійної компетентності, обґрунтуванням педагогічних умов і технологій її розвитку, експериментальною перевіркою ефективності авторських методик формування емпатійності та моральної відповідальності, а також дослідженням взаємозв'язку цієї компетентності з емоційним інтелектом, професійною ідентичністю та запобіганням професійному вигоранню.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко І.М. Формування морально-етичних цінностей у процесі професійної підготовки студентів соціальної сфери. *Вісник Київського університету імені Бориса Грінченка. Серія: Педагогічні науки*. 2022. № 45. С. 78-85.
2. Климчук В.О. Розвиток емпатійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи в умовах гуманістично орієнтованого навчання. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2023. № 1. С. 59-66.
3. Шевченко Г.П., Дубровіна О.В. Психолого-педагогічні умови розвитку емпатії у майбутніх медичних працівників. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2021. № 3. С. 112-120.

Ігор Стечишин,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями),
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

ІНТЕГРАЦІЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ НАВЧАННЯМ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Інтеграція систем управління навчанням у професійну підготовку соціальних педагогів є важливим напрямом трансформації сучасної освіти, що відповідає викликам цифрової епохи. У контексті глобальних змін, спричинених розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, освітні заклади змушені переосмислювати традиційні